

Резюме

на Програмата за трансгранично сътрудничество Румъния - България 2021 - 2027

Настоящото резюме е подготвено от екипа на НСОРБ, на база одобрената от Европейската комисия на 30 ноевври 2022 г. Програма за трансгранично сътрудничество Румъния - България за програмен период 2021-2027, публикувана на <https://interregviarobg.eu/en>

Програмната област:

Териториалният обхват на Програмата покрива седем окръга от южната част на Румъния (Мехединци, Долж, Олт, Телеорман, Гюргево, Кълъраш и Констанца) и осем области в северната част на България (Видин, Враца, Монтана, Велико Търново, Плевен, Русе, Добрич и Силистра).

Програмната област обхваща територия от 69.285 м² или 19.8% от територията на двете страни, като около 2/3 от нея са в Румъния и 1/3 в България. Населението е 4.2 млн. жители (1.35 млн.ж. в България и 2.85 млн.ж. в Румъния).

Трансграничната зона е една от най-слабо развитите територии в ЕС. Всички региони изостават в сравнение с другите в ЕС, изправени са и пред големи социално-икономически различия, които с времето остават константни. Като цяло ниското ниво на икономическо развитие отслабва бизнес средата и насърчава емиграцията, което от своя страна пречи на региона да реализира потенциала си. Разделението север-юг по поречието на р. Дунав, особено по отношение на физическата достъпност и свързаност, но и поради езиковите и административни бариери, са сред най-важните структурни предизвикателства, засягащи трансграничната зона.

Програмната стратегия:

Програмата е ориентирана към постигането на четири от политическите цели (ЦП) на европейско ниво:

- ✚ ЦП 2: по-зелена, нисковъглеродна и устойчива Европа с икономика в преход към нулеви нетни въглеродни емисии, чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, смекчаване на последиците от изменението на климата и приспособяване към него, превенция и управление на риска и устойчива градска мобилност;
- ✚ ЦП 3: по-добре свързана Европа, чрез подобряване на мобилността;
- ✚ ЦП 4: по-социална и по-приобщаваща Европа, чрез реализиране на Европейския стълб на социалните права;
- ✚ ЦП 5: Европа по-близо до гражданите, чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на всички видове територии и местни инициативи.

Планирани са инвестиции в обхвата на четири приоритета.

Приоритет 1 „По-добре свързан регион“:

Изпълнение на операции със стратегическо значение.

Планирана подкрепа за следните типове дейности (незичерпателен списък):

1. Дейности подобряващи ж.п. свързаността и мобилността по р. Дунав:

- Разработване на предпроектни проучвания за електрификация и дигитализация на железопътната инфраструктура;
- Проектиране и внедряване на устойчиви транспортни инструменти и решения за по-добра свързаност и мобилност в трансграничната зона, за железопътния транспорт, включително, но не само: безопасност, териториално разгръщане, надеждност, ефективност, познания в реално време за графици, трафика и билети и др.;
- Идентифициране и справяне с липсващите връзки и тесни места в железопътната и речната инфраструктура: проучвания, стратегии, съвместни решения, съвместни инструменти и др.;
- Подобряване и разширяване на железопътния транспорт: проучвания относно безопасността на движението, кампании за повишаване на осведомеността, проучвания за свързаност/ мобилност за товарните и пътническите потоци, пътуването до работното място и т.н.;
- Проектиране и внедряване на интегрирани решения за подкрепа на мобилността и свързаността по време на кризи;
- Проектиране и внедряване на устойчиви транспортни решения за по-добра свързаност и мобилност в района;
- Модернизация, надграждане и разширяване на железопътната инфраструктура;
- Модернизация на жп линиите (включително електрификация на железопътните линии и въвеждане на системата за жп сигнализация ERTMS/ETCS);
- Модернизация, реконструкция и изграждане на жп спирки и гари.

2. Дейности за подобряване на условията и безопасността на корабоплаването по Дунав и Черно море с цел подобряване на мобилността и свързаността в трансграничната зона:

- Намаляване на административната тежест и други видове тесни места: проучвания, анализи, решения, инструменти;
- Разработване и прилагане на съвместни координирани стратегии, инструменти и пилотни приложения за подобряване на навигационните условия по Дунав и Черно море (напр. съвместни проучвания за осъществимост, документи за инженерно планиране, морфологични и хидродинамични проучвания при установяване на условията за натрупване на седименти и др.);
- Разработване и прилагане на интегрирани мерки за подобряване на навигационните условия за общия сектор на река Дунав и Черно море в трансграничната зона (напр. интегриране на системите за маркировка на река Дунав, оборудване, сигнализация и др.).

Основни целеви групи:

- Пристанищни / фериботни оператори;
- Предприятия, превозващи пътници / товари през реката;
- Пасажери (работници / студенти);
- Туристи;
- Жители на районите на инвестициите, особено тези в отдалечени места, възрастни хора, хора с увреждания;
- Предприятия, разположени в районите на инвестициите
- **Местни власти в програмния район.**

Бюджет: 20 млн. евро (евродял)

Приоритет 2 „ По-зелен регион“:

Дейности и мерки в обхвата на две специфични цели.

Специфична цел: Насърчаване на адаптирането към изменението на климата и предотвратяването на риска от бедствия и устойчивостта, взимайки предвид екосистемните подходи:

Програмата ще подкрепя действия, свързани със следните области (*неизчерпателен списък*):

- Мерки за адаптиране към изменението на климата за намаляване на уязвимостта на природните и човешките системи спрямо действителните или очакваните последици от изменението на климата;

- Предотвратяване и управление на риска от природни и опасни събития (например наводнения, пожари, засушавания, ерозия, земетресения и свлачища) и рискове, свързани с човешката дейност;
- Насърчаване на устойчивостта при бедствия.

Действията, свързани с предотвратяване на риска от бедствия и устойчивост, ще бъдат реализирани чрез стратегически проекти, съвместно разработени от публичните власти, заедно с други заинтересовани страни от двете държави, като се вземат предвид екосистемните подходи. **Дейностите** ще се фокусират върху:

- Подобряване на капацитета за превенция на риска и интервенции в трансграничния регион чрез разработване на съвместни оперативни центрове и съвместни планове за интервенции;
- Повишаване на капацитета за намеса и реакция чрез инвестиции в оборудване и превозни средства, ИТ системи и др.;
- Разработване на общи учебни програми за обучение и разгръщане на съвместни учения, включително на службите за доброволно реагиране;
- Подобряване на трансграничната координация и капацитет за адаптиране към изменението на климата и свързаните с него рискове (наводнения, пожари, хидроложки суши, замърсяване);
- Разработване на съвместни методологии за оценка на риска и мониторинг на риска в трансграничната зона (риск от наводнения, включително поройни наводнения, риск от засушавания).

Видове действия, свързани с **адаптацията към изменението на климата** (*неизчерпателен списък*), които ще се реализират чрез покани за набиране на проекти:

- Подкрепа за поведенческа промяна чрез повишаване на осведомеността, изграждане на мрежи от общности и заинтересовани страни и прилагане на образователни дейности за това как да се адаптират към негативните последици от изменението на климата, особено сред местните общности, туристическия сектор и собствениците на гори;
- Разработване на съвместни методи и инструменти за подобряване на капацитета за планиране, вземане на решения и намеса на съответните заинтересовани страни, включително обществена ангажираност, в адаптирането към изменението на климата (напр. идентифициране, оценка на нуждите, проектиране и прилагане на съвместни трансгранични стратегии, планове за действие, процедури, методологии, политики, инструменти, системи за наблюдение и др.);
- Разработване на методи и инструменти в подкрепа на планирането на адаптацията и вземането на решения относно мерките за адаптиране към изменението на климата;
- Идентифициране, оценка и намаляване на негативните последици от изменението на климата върху социално-икономическите дейности в района (напр.

разработване и прилагане на съвместни стратегии, инструменти, планове, решения, съвместна дейност за подкрепа);

- Прилагане на съвместни екосистемни мерки за адаптиране към изменението на климата, като:
 - Мерки за повторно залесяване, опазване и защита на горите, включително прилагане на системи за мониторинг на горите в общността, свързани с изменението на климата;
 - Предотвратяване и обръщане на опустиняването чрез интегрирано управление на земята и водите (например опазване на растителната покривка, засаждане на дървета, създаване на банки със семена, обогатяване на почвата с хранителни вещества, повторно въвеждане на избрани видове, изграждане на зелени „буферни зони“);
 - Подпомагане управлението на водите и земята чрез зелени решения (например: потоци, възстановяване на реки и озеленяване на природата, зелени решения за дренажни системи, натурализирани езера за дъждовни води и др.).

Основни целеви групи:

- Организации в публичния сектор, създатели на политики и планове и организации, засегнати от адаптацията към изменението на климата, предотвратяването на риска и устойчивостта при бедствия;
- Население на трансграничната зона;
- Учени и изследователи;
- Преподаватели по екологични теми и екологични организации;
- **Местни власти.**

Бюджет: 40 801 309 евро (евродял).

Специфична цел: Подобряване на защитата и опазването на природата, биологичното разнообразие и зелената инфраструктура, включително в градските райони, и намаляване на всички форми на замърсяване:

Програмата може да подкрепя действия, свързани със следните области (*неизчерпателен списък*):

- Намаляване на всички видове замърсяване, чрез подпомагане на инвестициите в мониторинг и събиране на данни за замърсяването на въздуха, почвата и водите;
- Подкрепа за развитието на зелени инфраструктури, включително чрез развитие и опазване на зелените площи в населените места и повишаване на осведомеността за ползите от зелените площи;
- Подобряване на опазването на биоразнообразието, възстановяването и устойчивото използване и опазване на природното наследство, включително Натура 2000 и местата RAMSAR.

Мерките, насочени към зелена инфраструктура и намаляването на всички форми на замърсяване, ще са с по-висок приоритет. **Примери за видове действия (неизчерпателен списък):**

- Промотиране, улесняване и насърчаване на ангажираността на гражданите в защитата на биологичното разнообразие, включително неговото опазване и устойчиво използване;
- Опазване на биоразнообразието и местообитанията чрез прилагане на най-добри практики от държавни агенции, изследователски институти, неправителствени организации, както и активно участие на гражданското общество;
- Опазване и възстановяване на природата и биоразнообразието, разположени в и в близост до населени места чрез подходящи съвместни решения, включително чрез създаване на екологични коридори, зелени мостове, екопасажи, зелена инфраструктура, екодукти и др. за повторно свързване на изкуствено фрагментирани природни зони;
- Подкрепа за събиране на данни и обмен на информация по отношение на биоразнообразието между двете страни на границата;
- Съвместна оценка, подобряване и насърчаване на екосистемните услуги на местно и регионално ниво в трансграничен контекст;
- Развитие на екосистемни услуги за подкрепа на биоразнообразието и намаляване на замърсяването;
- Споделяне на добри практики и прилагане на екологосъобразни и иновативни решения, насочени към инвазивни чужди видове и укрепване на практиките за устойчиво управление на околната среда (напр. благоприятно за опрашителите управление, управление на водни обекти, гори и др.);
- Подкрепа за създаване на банки със семена, зарибяване на почвената органична материя и организми, които насърчават по-високото установяване и растеж на растенията, и повторното въвеждане на избрани видове;
- Развитие на зелени инфраструктури и подкрепа на биоразнообразието и опазване на природата в населените места, включително чрез: покриви и озеленяване на фасади, градинарство, насърчаване на зелени екологични решения за замяна на пестициди и хербициди в градските райони и др.;
- Развитие на зелени площи, включително връзки между зелените площи (градски паркове, зелени спортни съоръжения, гори, зеленина на брега на реките);
- Повишаване на осведомеността за ползите от зелените площи, включително в градските райони, насърчаване на местни действия за по-зелени селища и рехабилитация на изоставени зони, стимулиране на промяна в поведението по отношение на засилване на защитата и опазването на природата и биологичното разнообразие и намаляване на замърсяването;
- Подобряване на контрола на замърсяването чрез подпомагане на инвестициите в мониторинг и събиране на данни за замърсяването на въздуха, почвата и водата, особено в градските райони, включително чрез създаване на инструменти за измерване на качеството на въздуха, почвата и водата и предоставяне на данни в

реално време (напр. мрежи от сензори и приложения и платформи, позволяващи докладване от обществеността).

Този подход ще се реализира чрез целеви/ редовни покани за набиране на проекти и допълва националните стратегии и основните оперативни програми на двете държави. Проектите трябва да се разработват съвместно от компетентните публични органи и други заинтересовани страни и участници от двете страни на границата и трябва да бъдат в съответствие със съответните национални и регионални и местни стратегически документи.

Основни целеви групи:

- **Институциите от публичния сектор и местните власти;**
- НПО;
- Университети и академични среди;
- Население на трансграничната зона;
- Местен бизнес;
- **Местни власти.**

Бюджет: 28 млн. евро (евродял).

Приоритет 3 „Образован регион“:

Следните видове действия могат да бъдат подкрепени (неизчерпателен списък):

- Разработване на обширни и структурирани схеми за изучаване на езици, като вектор за изграждане на доверие отвъд границата, за създаване на основа за бъдещ обмен, а също и като фактор за насърчаване на заетостта;
- Разработване на съвместни схеми за трансгранично образование и обучение - на място в области, където достъпността не е пречка или онлайн, като се използват дигитализирани инструменти и методи за обучение, ако физическото присъствие не е опция;
- Разработване на трансгранични стажове или практики и програми за обмен на студенти за млади завършили/ студенти;
- Разработване на съвместни инициативи в подкрепа на образованието и ученето на възрастни, включително улесняване на учебната мобилност;
- Развитие на партньорства между средните и висшите учебни заведения и бизнеса, с цел подобряване на пазарната ориентация и качествения аспект на образованието и предоставяне на възможност на младите студенти да се обучават и/ или учат от другата страна на границата;
- Развитие на партньорства между институциите за образование и обучение и заинтересованите страни на всички образователни нива (от ранно до висше), за да

се подпомогне взаимното учене и обмен на практики между учители и обучители от двете страни на границата;

- Разработване на съвместни инициативи и действия за подпомагане на достъпа до качествено приобщаващо образование и обучение, включително за възрастни, на уязвими или маргинализирани групи, включително лица с увреждания, СОП, ромска етническа група и др.;
- Съвместни мерки за подобряване на връзката между пазара на труда и системата на образование и обучение;
- Инвестиции в инфраструктурата и образователни съоръжения (напр. учебни пространства като класни стаи, лаборатории, библиотеки, работилници, фитнес зали, учебни пространства на открито, но също и други съоръжения) за всички нива на образование и образователни дейности (включително коригиращи и извънучилищни), технически и професионални обучение и за възрастни и др. Специално внимание ще бъде отделено на насърчаването на достъпно и приобщаващо обучение за всички хора;
- Инвестиции в осигуряване на подходящи средства за съвместни учебни съоръжения с фокус върху дигитализацията: оборудване, инструменти и т.н., особено тези, които подпомагат развитието на практически и/или дигитални умения и дистанционно обучение, като компютри, видеоконферентна/обучителна техника за дистанционно обучение, VR обучение и др.

Прилагането на фонд за малки проекти, като възможен инструмент за подпомагане на проекти с ограничен финансов обем, ще се анализира от програмните структури по време на етапа на изпълнение, в зависимост от развитието на Програмата.

Основни целеви групи:

- Деца, записани в предучилищно образование;
- Ученици, студенти от всички образователни нива;
- Учители, обучители, мениджъри и помощен персонал на институции за образование и обучение;
- Служители, особено млади хора;
- Лица, принадлежащи към уязвими групи, особено хора с увреждания и специални образователни потребности, хора от селските райони или от маргинализирани общности;
- МСП;
- **Местни власти.**

Бюджет: 12 млн. евро (евродял).

Приоритет 4 „ Интегриран регион “:

Интегрирана стратегия за териториално развитие ще бъде разработена от съответните заинтересовани страни от района, не по-късно от 18 месеца след одобряването на програмата от ЕК. Маршрутът Eurovelo 6 ще служи като свързващ елемент, осигуряващ съгласуваност с цел развитие на граничната зона чрез множество секторни интервенции. Повечето от предложените индикативни видове действия могат да бъдат изпълнявани и от МСП, включително микропредприятия. Разглежда се интегриран многотематичен и междусекторен териториален подход, основан на следните елементи:

1.Разработване на велосипедния маршрут EuroVelo 6: в основата на интегрирания подход за икономическа диверсификация в програмната област. Маршрутът за колоездене има значителен потенциал да привлече нови посетители в цялата област. Той може да се използва и за създаване и консолидиране на бранд за региона, като цялостна дестинация за наследство / еко туризъм. Предвиждат се интервенции по отношение както на Основния път - основната линия на маршрута EuroVelo 6 - по река Дунав и в Румъния, и в България, така и на Обхватната мрежа - второстепенни маршрути, водещи към различни културни и туристически обекти в граничната зона.

Следните видове действия могат да бъдат подкрепени (неизчерпателен списък):

- Развитие на необходимата велосипедна инфраструктура, включително мерки за безопасност, пунктове за първа помощ и обслужване, сигнализация и др. Приоритет ще се дава на проекти, осигуряващи връзка с туристически атракции - културни обекти, обекти на природното наследство и други транспортни средства. Свързващата инфраструктура (вкл. реконструкция или модернизация на съответните пътни участъци) с ограничена дължина в надлежно обосновани случаи;
- Осигуряване на пътна безопасност за участъците, покриващи маршрута EuroVelo, с оглед спазване на стандартите, свързани със системите за сигнализация на трафика и / или допълнително развитие на инфраструктурата, предназначена за велосипедисти и пешеходци, като тунели, байпаси, мостове, надлези и алеи и защитени колоездачни пътеки;
- Осигуряване на ефективни връзки и достъп до и от други видове транспорт, включително пристанища и железопътни гари - адаптиране на инфраструктурата;
- Осигуряване на обществен транспорт, водещ до велосипедния маршрут;
- Осигуряване на подходящи услуги по маршрута EuroVelo, като: настаняване, изхранване, зони за почивка и отдих, услуги, включително велосипедни спирки, информация, резервиране на услуги, друга помощ;
- Осигуряване на комуникация и информация, онлайн и по маршрута, включително мобилни / електронни приложения за велосипедисти и др.

Предвиждат се и меки мерки, като промоционални кампании за екологичен и немоторизиран транспорт и / или реклама на маршрута EuroVelo 6, като подкрепящи мерки.

2. Подпомагане на туристическите дейности, свързаните сектори и индустрии: Ще бъдат финансирани действия за допълване и разширяване на съществуващото предлагане и за повишаване на привлекателността на региона по маршрута EuroVelo 6, чрез капитализиране на наличното природно и културно наследство и туристическите атракции. Малкият, семейният и местният бизнес - МСП - също попада в основните целеви групи. Предвид характера на региона се предвижда развитието на следните видове туризъм: културноисторически, развлекателен, религиозен, агротуризм, екотуризм, кулинарен и винен туризъм, спортен туризъм.

Следните видове действия могат да бъдат подкрепени (неизчерпателен списък):

- Инвестиции в икономическа конкурентоспособност на местния бизнес, включително, но не само: строителство / модернизация на производствени съоръжения; доставка на съответното оборудване; въвеждане на цифрови технологии и др.;
- Обособяване на природни обекти за икономическа употреба: пътеки, места за изхвърляне на отпадъци, охрана, сигнализация, къмпинги, други атракции на открито и т.н.;
- Подкрепа на обекти с туристически потенциал: изграждане, модернизация / възстановяване на замъци, крепости, църкви, манастири, дворци, археологически обекти, частни / обществени музеи, библиотеки, художествени колекции / галерии, изложбени места, винарни, агро-ферми (напр. полета с лавандула; полета с рози, традиционни фабрики за олио, кошари), приключенски паркове, атракции на открито и др.;
- Създаване на общи продукти и услуги от историческо, природно и културно наследство, разширяване и подобряване на услугите, насочване към нови пазари и създаване на работни места в трансграничния район, включително чрез създаване на физически и онлайн магазини, особено за традиционни / местни продукти (местна храна, хляб, вино, сирене, роза, лавандула, мед и др.) включително свързаната туристическа инфраструктура, достъп и връзки към туристическите обекти;
- Подкрепа за местни и регионални участници за валоризиране на потенциално ценни туристически обекти / преживявания, включително чрез създаване на устойчиви туристически пътеки или разработване на етикети за качество за високи постижения в услугите, популяризиране и маркетинг на туристическото предлагане и др., като използване на социалните медии – „Insta-туризъм“;
- Обучение на персонала, особено в дигитални умения.

3. Подкрепа за прилагането на Интегрираната териториална стратегия

Следните видове действия могат да бъдат подкрепени (неизчерпателен списък):

- Развитие на капацитета на заинтересованите страни за прилагане на интегрираната териториална стратегия;
- Подкрепа за прилагане и мониторинг на интегрираната териториална стратегия.

Проектите трябва да демонстрират връзка и принос към интегрираната териториална стратегия, както и към развитието на маршрута EuroVelo 6 и икономическите сектори, развити в трансграничната зона. Те, също така, трябва да имат и ясно трансгранично измерение.

Основни целеви групи:

- Туристи, особено потребители на велосипедния маршрут EuroVelo 6;
- Лица, пътуващи на къси разстояния, които ще имат алтернативи на обществения транспорт и личните си автомобили;
- Лица, търсещи работа, които ще имат достъп до повече възможности;
- Местното население, което ще се възползва от подобрените културни удобства и повечето възможности за отдих;
- Местен бизнес;
- **Общините, които ще се възползват от увеличаване на приходите си;**
- **Местни власти;**
- Уязвими групи, включително хора с увреждания, хора от отдалечени, селски райони.

Бюджет: 52 млн. евро (евродял).

Общ финансов ресурс:

Приоритет	Финансов принос на ЕС (с техническа помощ) в евро	Национален принос (с техническа помощ) в евро	Общо (с техническа помощ) в евро
Приоритет 1	21 400 000	5 753 846	27 153 846
Приоритет 2	73 617 401	19 793 607	93 411 008
Приоритет 3	12 840 000	3 452 308	16 292 308
Приоритет 4	55 640 000	14 960 000	70 600 000
ОБЩО	163 497 401	43 959 761	207 457 162